

МАКРОПРУДЕНЦІЙНА ПОЛІТИКА В МІНЛИВОМУ РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Петренко Ольга Павлівна,

к.е.н., доцент

Цимбал Наталія Володимирівна,

здобувачка вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Вступ. Системні ризики все частіше спіткають світову економіку. Так, за останні два десятиліття спостерігалися кризи, які призводили до значних змін. Раніше вважалося, що фінансова система саморегульована, а всі відомі інструменти стабілізаційної політики, в тому числі й монетарної, здатні передбачити серйозний економічний спад. Проте, після глобальної фінансової кризи 2008 р. регулятори по всьому світу посилили вимоги до діяльності банків, щоб підвищити стійкість фінансового сектора та знизити ризики серйозних фінансових збоїв під час економічних криз. Проведена макропруденційна реформа світової банківської системи привернула увагу великої кількості дослідників до аналізу того, яку роль макропруденційна політика відіграє в пом'якшенні наслідків економічних рецесій. Більшість теоретичних публікацій показують, що макропруденційні заходи дійсно знижують ймовірність виникнення системних банківських криз. Це актуалізує тематику дослідження.

Метою дослідження є оцінка теоретичних та практичних аспектів застосування макропруденційних інструментів в Україні.

Методи дослідження. В дослідженні були використані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, а саме, логічне узагальнення, компаративний аналіз, метод систематизації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Макропруденційне регулювання фокусується на агрегованому аналізі стійкості фінансового

сектора та дослідженні взаємозв'язків між системно значущими фінансовими посередниками. Кризові явища провокують зміни сучасних підходів стосовно регулювання фінансових ринків. Відповідно необхідним є існування надійного механізму регулювання і нагляду, здатного розпізнавати й запобігати фінансовим шокам, збережуть сприятливі умови для розвитку фінансових інновацій.

Ряд подій які спостерігалися у вітчизняній економіці в період фінансової нестабільності 2008-2009 та 2014-2015 рр., період COVID-19 та воєнних дій 2022 року за своїми характеристиками ідентифіковані як системні ризики. Натомість чинна монетарна та мікропруденційна політика продемонстрували нездатність стримати такого роду ризики та забезпечити стабільність країни в макроекономічному вимірі. У той час, як більшість країн, зробивши висновки після світової фінансової кризи 2008 р., почали активно запроваджувати макропруденційну політику, спрямовану на стримування системних ризиків та забезпечення фінансової стабільності. Основною відмінністю нових підходів полягає у зміщенні акценту з мікро- на макрорівень: лише комплексне бачення фінансової системи ладне забезпечити ефективні рішення щодо регулювання. Крім того, важливим є вирішення питання заповнення так званих регуляторних розривів між монетарною та макропруденційною політиками. Макропруденційний підхід означає побачити потенціальні ризики в діяльності, що являються зараз популярними та прибутковими, і вжити заходи, які зменшать поточні прибутки банків зараз, але захистять державу від фіскальних втрат та втрат ВВП в майбутньому [1].

Центральний банк України є основним регулятором макропруденційної політики, метою якого є фінансова стабільність та економічне зростання країни.

Стратегічні цілі макропруденційної політики згідно рекомендацій ESRB досягаються через ряд проміжних цілей (рис.1), які характеризують можливі джерела прояви системного ризику. В свою чергу проміжні цілі впливають на вибір макропруденційного інструменту.

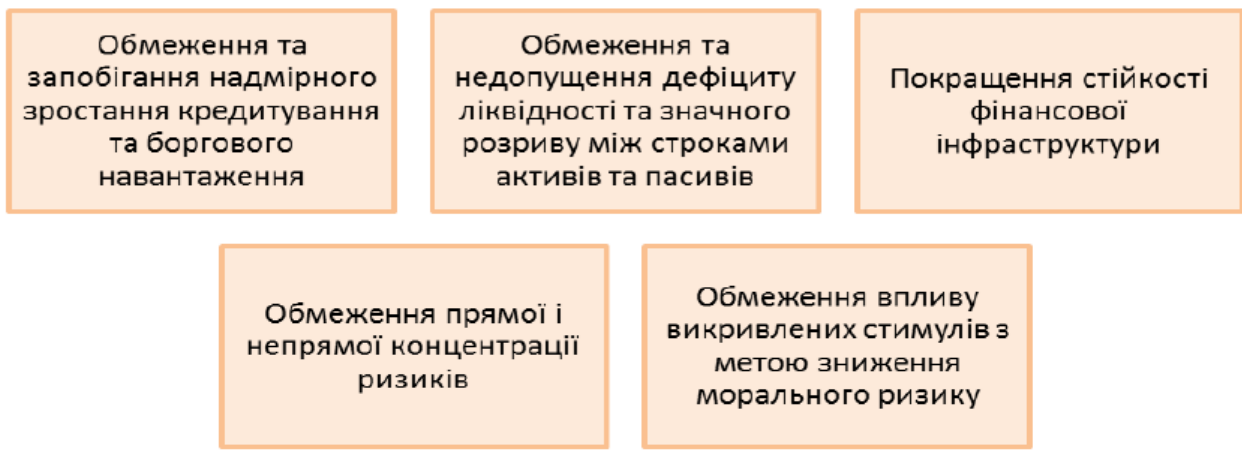

Рис. 2 Цілі макропруденційної політики [2]

Впроваджуючи макропруденційну політику регулятори керуються низкою принципів (рис.2), покликаних забезпечити дієвість заходів. Їх дотримання – запорука ефективності регулювання:

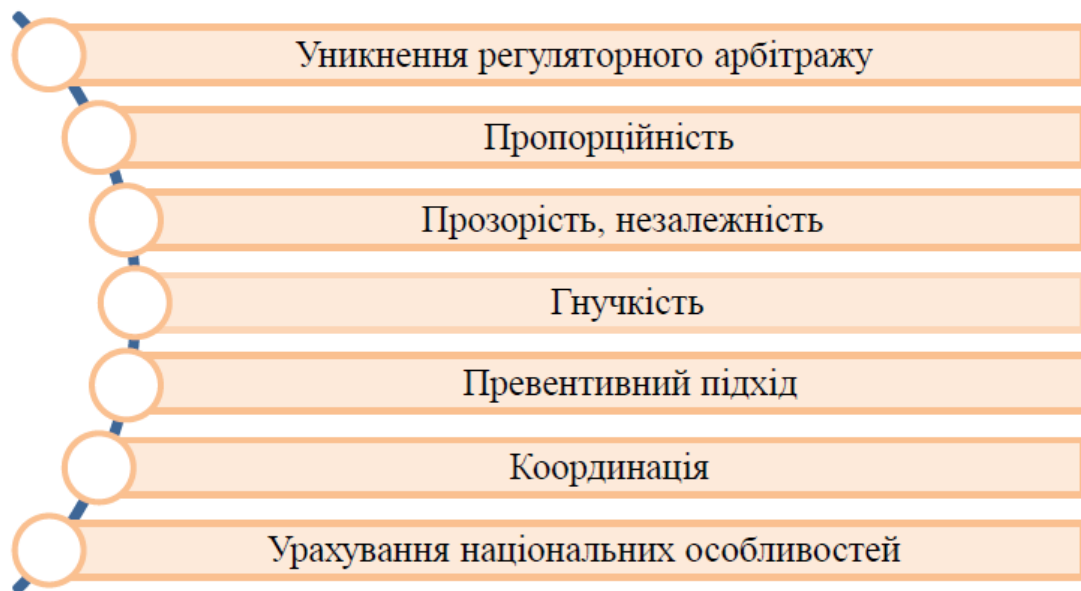

Рис. 3 Принципи макропруденційної політики [3]

Тобто спочатку оцінюються ймовірні джерела ризиків, їх відносний ступінь, які зумовлюють конкретну проміжну мету макропруденційної політики та вибір відповідного макропруденційного інструменту (інструментів).

Останні роки міжнародні рейтингові агентства регулярно повідомляли про підвищення кредитних рейтингів України й поліпшення прогнозів стану української економіки [4]. Тому створення органів регулювання системних ризиків стало для України надзвичайно важливим. А проблема збереження

фінансової стабільності стоїть особливо гостро. Проте, за частотою системних банківських криз країна входить до світової трійки лідерів: протягом останніх 20 років вона пройшла через три глибокі фінансові кризи [3].

Під час пандемії COVID-19 заходи макропруденційної політики стали важливим інструментом для стабілізації становища в економіці та на фінансових ринках. Враховуючи, що причини кризи не були пов'язані з фінансовим сектором, можна було припустити, що макропруденційна політика застосовуватиметься у відносно невеликих масштабах. Однак практика використання антикризових заходів для протидії негативним ефектам пандемії показала, що інструменти макропруденційної політики опинилися серед найбільш затребуваних.

Таким чином, можна сказати, що основними цілями макропруденційної політики останніх років у глобальному масштабі були запобігання поширенню економічного шоку на фінансовий сектор та забезпечення нормального функціонування фінансової системи. В якості додаткових завдань можна виділити підтримку економічних агентів, які опинилися в найбільш уразливому становищі під час пандемії (туристична та транспортна галузі; малий і середній бізнес; домогосподарства, що залишилися без джерела доходу) і розподіл негативних економічних ефектів у часі. Заходи підтримки не фінансових організацій та населення пов'язані з фінансовими аспектами їх діяльності і, як правило, включають забезпечення безперервності та зниження витрат банківського кредитування, допомогу у здійсненні або перенесення платежів за кредитами, незастосування штрафних санкцій за прострочення кредитних платежів та інші подібні заходи.

Таким чином, окрім стандартних механізмів надання ліквідності, регулятору не потрібно було застосовувати масштабні антикризові заходи для стабілізації фінансової системи. Достатньо було надавати попереджувальну підтримку, не допускаючи посилення турбулентності та забезпечуючи функціонування платіжної та фінансової систем. Однак, воєнні дії 2022р. поставили нові виклики перед фінансовою системою України.

Тому, серед ключових завдань можна виділити такі:

- підтримка кредитування економіки, зокрема найбільш вразливих секторів економіки;
- пряма підтримка позичальників, які опинилися в складній ситуації;
- забезпечення розрахунків та проведення платежів.

Висновки. Важливою тенденцією найближчих років стане все більший перетин монетарної та фіскальної політик. Екстраординарні бюджетні стимули, що супроводжуються політикою кількісного пом'якшення, призводять до збільшення частки державного боргу на балансі центрального банку. Оцінюючи сучасні інструментарії та механізми впливу макропруденційної політики на фінансову стабільність держави, слід відмітити врахування національних особливостей України та досвіду подолання попередніх криз. Проте події 2022 року зумовили необхідність пошуку нового інструментарію реагувати на ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Задерей Н. Національний банк пояснив, як запобігатиме кризам, за допомогою Стратегії макропруденційної політики. Протокол. URL: https://protocol.ua/ru/umenie_govorit_net/ (дата звернення 10.09.2022р.)
2. Кудин С. І., Гурська М. О. Макропруденційна політика як засіб підтримання фінансової безпеки держави. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2019/34.pdf (дата звернення 05.09.2022р.)
3. Національний банк України: макропруденційна політика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/macro> (дата звернення 03.09.2022р.)
4. Петренко О. П., Шевченко А. А., Атамась Г. П. Інституційне забезпечення державного управління у сфері залучення інвестицій в національну економіку. *Економіка харчової промисловості*. 2021. № 13. URL: <https://journals.onaft.edu.ua/index.php/fie/article/view/2217> (дата звернення 07.09.2022р.)